

Милисав Миленковић

Баук таблoидидиoишизма

Не треба бити нарочито виспрен па увидети да се догађа процес који прераста у стање, назвао бих га *таблoидидиoишизација*, уколико та кованица може да изрази свеобухватност онога што се овим поднебљем и над његовим живљем раширило. Уколико речи нису прецизне довољно је отворити бројне канале наше тв садашњице, нарочито оне на које ја мислим, а и ви се досећате, прелистати странице већине штампаних медија, послушнути или погледати видео-рекламе и бићете инспирисани, озлојеђени или тронуте глупошћу, идиотлуцима и прстаклуцима сваке врсте. Мало је оних који уживају у гласовима и мелодијама певачица, више оних љубитеља обнажених грудију, прекрштених ногу и силиконских облина, свеједно спреда или “од позади”. И наравно није никакво зло у томе, а да сав тај еротизовани кичерај није праћен крађама и лоповлуцима на јавној сцени, дволичношћу партијских првака и ткз. народних посланика, урушавањем морала на свим видним местима целог друштва додељивању ткз. националних пензија. Да не говоримо о образовању и дипло-

мама, докторским и мастер – титулама. Шта беше она афера “индекс”, у шта и куда она потону? Чим је запретила да угрози положаје и структуре “естаблишмента” она је угушена!

Е, сад додајмо томе и осиромашени народ, без патетике често и гладан! И склопљена је слика која највише погодује оној кованици: *Таблoидидиoишизација* као процес, стање или дијагноза. Узалуд покушаји да она буде и терапија. То су покушали новокомпновани историчари да фолк – музику, као начину залуђивања народних маса, припишу оном кога су са прљавом водом својом успели и да изруче суду и правди, далеко одавде.

Сад ти исти квазиисторичари ћуте, скривајући главе под скуте демократије и европејства. Не смета им оно што се зове заглупљивање народа, урушавање моралних норми и безобразлуци сваке врсте: од политике до економије. Они су заокупљени, као и дневни колумнисти и “аналитичари” светских тема, омаловажавањем предања и прошлости и презривим погледом према свему што је српско и ћирилично. Од назива и натписа над фир-

мамам и производима до рекламних слогана. Чуди ме да се наше улице и сокаци нису претметнули у стритове, штрасе и гасе.

Коров, као пратећа појава свих поплава, не само природних и изазваних, и у буквалном смислу, него поплава кича, некуса, духовног смрада, тај коров није само букнуо. Он увелико буја на “нашим просторима”, како је то омиљена фраза наших јавних говорника. Кад би се сељаци питали, они би рекли да се коров уништава мотиком, дакле сасецањем у корену. Е пошто њих нико ни за шта више и не пита и не “ферма”, а и нема их више, сваким даном их је све мање, као да изумиру, онда смо сами себи препуштени да се рвемо са тим нашим новосортним коровом духовне, интелектуалне, моралне природе! А коров цикља! Докле? Не знамо!

Умало да заборавим: А *кулѿура*? И већ чујем приговоре, да не кажем спрдњу: па зар та биљка и постоји у нас. Истина је да је реч култура изведена из гајења и неговања, плевљења и окопавања, али ко то још тако схвата. Ово је време тржишне привреде, вреди само оно што можеш да продаш или купиш. Продаја онога што нема није само имагинација, него и подла стварност, а купуј оно што стигнеш. Ти знаш зашто је то добро. Овако бедни, осиромашени и оголели шта ми у култури можемо да створимо, свету препоручимо, народу под нос туримо?

“Царство небеско” смо презрели и извргли руглу “слатким православљем” само још песници броде, а све од Карађорђа до Добрице смо “откачили” и презрели. Родољубље и патриотизам смо прогнали из историје и уц-

беника, јунаке и хероје, од Гаврила Принципа до Лоле Рибара прогласили за терористе или неразумне занесењаке. Тло под ногама се српском народу узгигало и он, немајући где и на шта да стане, лебди облужен фразама и плиткоумним политичким порукама о европској будућности.

Склон сам да неконтролисано врљам по ирационалним просторима, па ми одједном пада на памет како је то светски углед и универзално значење успео да обезбеди Габријел Гарсија Маркес са оним блаштима и комарцима у забитом Маконду или исто то Вилијем Фокнер у својој Јокнапатофни, а ми пљујемо по нашим, аутентичним и Добричиним *Кореновима*, бауљајући кроз несведена времена, па и *Време смрти*. Зар светски признате наше и Милоша Црњанског *Сеобе* не узвисише Србе у пространства вечности, упркос баруштинама и врбацама, земуницама и оборима у којима живљаху. И да не дужим: на светску игранку се излази са сопственом музиком. Њу играчи најбоље знају, она им је најјачи изазов за игру којој се остали диве!

Останимо још мало код корифеја културе и уметности: литературе, сценских творевина, издаваштва, масовне културе. Није проблем што романе пишу и објављују тв водитељке, неуспеле новинарке, поружнеле лепотице и певачице. Ово су општи појмови и важе за оба рода. Проблем је што данас имамо уништене издаваче: БИГЗ, НОЛИТ, са неизвесном судбином “Просвете” у којој су прве своје књиге објавили Милош Црњански *Сеобе* и Иво Андрић *На Дрини ћуприја*. Српска књижевна задруга има такође неиз-

весну судбину. Проблем је што данас нико не објављује те класике српске литературе, а питање је да ли ће се појавити дела Стевана Раичковића, Слободана Марковића, Миодрага Булатовића, Душана Матића и иних. Како се није нашао издавач да у јеку усташке “олује” изнесе пред читаоце Јаму Горана Ковачића?

У позориштима, и то оним на државном буџету, се играју даме с камелијама, цеди се зној и сперма, а на телевизији опет оној која припада нама и народу врте се мирјаме, сладуњаве шећерлемасте тз. комедије. А масовна култура и забава, па то је тек туга, јад и чемер! На свим каналима тв и радијским је она врста музике која се народу “допада”. На телевизији постоји само један канал озбиљне музике РТС Дигитал, а на радију једна стереорама суботом и недељом и један часни изузетак Радио Београд 2. Други кабловски оператери тачније ИПТВ је понудио, па преко ноћи, без објашњења, укинуо канал озбиљне музике МЕЗЗО.

И опет да поновимо: није проблем што има кича, неукуса и шунда, проблем је што је у запећку, у дефанзиву оно што по својим естетским квалитетима значи аутентичну културу и уметност. Гледалац, слушалац или било који намерник, нема шта да бира, него му се непрекидно нуди онај јефтин, квазикултурни продукт, који својом испразношћу делује на оне који га размењују за своју уметничку или интелектуалну глад. Такви неуметнички производи осиромашују, да не кажем заглупљују ум, снижавају естетске критерије, руше аутентичне вредности и тиме чине народ, масе подложни-

јим свакаким манипулацијама, лажи-ма и обманама. Најлакше је потчинити, па и владати обезличеним пуком, него интелектуално и емотивно зрелим појединцима који граде и имају свој интелектуални, морални, па и естетски профил. То су знали сви властодршци и диктатори и демократе, фашисти и комунисти. Ако је демократија “квалитет живота” онда они који је распростиру и њом располажу носе одговорност да тај квалитет обезбеде подједнако у економији у култури. И да се не лажемо: појединац располаже оном количином људских права колико му “режим” било које врсте дозволи. Застанемо у повикама на социјализам и његовим ограничењима “хуманистичког смисла културе”! Осмотримо данас који “квалитет живота” имамо у наведеним областима.

Притиснути еуфоријом потрошње и сном о томе да можемо да купујемо, да трошимо постали смо робови неумитне трке, која је истовремено и бесконачна и бесмислена. Наши прохтеви ће увек ићи испред наших могућности. Може ли се учинити нека врста компензације, па да уместо глади за рушљивим материјалним добрима имамо глад за доживљавањем уметничких вредности. Таква личност ће се супротставити потрошачкој заслепљености и ослободиће се ропства, које наметнуто и увежено, са оних простора којима је потрошња, дакле зарада, дакле профит превасходна тежња.

Зашто је битније имати већи волумен косе, бријати се са три уместо једног ножића, лечити стрес дезодорансом или се успављивати ерватинима, залуђивати очекиваном моћи афричке шљивеили било ког афродизи-

јака. Па одувек је мушкарац чезнуо за густом и бујном косом своје младости или сексуалном моћи прохујалих дана. Оваквог интелектуално нерадозналог, емотивно незрелог, естетски необразованог лако ће се покорити све сласти *Таблоидидиоѿизираниог* лажног живота.

Никако није реч о позиву на аскезу и монаштво. Ово је позив на трагање по себи и свету око себе у циљу проналажења аутентичних нематеијалних вредности. Оних вредности које почивају у духу, интелекту – култури и уметности. Тај циљ и путеви ка њему се граде у немасовном удивљавању моди, шлагерско-рокерском умећу и омами колективних заблуда.

Остаје ми нејасно зашто је битно, чак битније имати спорт и спортске светске ас– вредности, а превиђато потребу, смисао и значај врхунских уметничких дела. Па сваке недеље њих четворица или шесторица играју неко финале и надмећу се да лоптица својим луком падне у дозвољену, односно недозвољену зону. Стално се играју неке лиге и првенства у којима се петиорица или једанаесторица надмећу ко ће више пута забити лопту кроз ставиве гола или коша.

Не, није реч о оспоравању играча и актера тих спортских игара. Нека они то чине у име свог задовољства и задовољевања својих физичких потреба, само без државних пара и без потпалјивања пожара навијачких страсти. Свима је јасно да се спортисти ткз. врхунског спорта тим послом баве не због својим спортско– витешких потреба, већ због долара и других високих зарада. У крајњем случајуради се и манипулисању масама и парама, а

тима и до њиховог залуђивања, потчињавања. Као да постоји спрега између свих тих обезличујућих *Таблоидидиоѿизирајућих* фактора. Увек у интересу власти, не демократије као “квалитета живота”.

Ма колико изгледало несувислим склапати овако структуру савремене српске државе, друштва, па и власти, много је аргумената да се цео свет, скоро све државе устројавају према овом моделу. Нисам склон анархичним идејама, али сам још горчи противник перфидних чињења власти да би била што безбеднија, што стабилнија. У време социјалистичких самоуправних односа цео делегатски систем је био заснован на компликованом и тешко схватљивом систему по које се долазило до изабраних делегата. Примера ради за сва делегатска места у републици или Федерацији било је и онолико кандидата колико се делегата бира. Насупрот томе за избор чланова бројних делегацији у месној заједници или основној организацији удруженог рада, морало је да буде више кандидата него што се бира чланова делегације.

Није ово узалудна критика давно прошлог система, него илустрација како се сваки режим различитих политичких устројстава и идеолошких опредељења довијао и довија да себе одржи на власти, критикујући претходни због поступака који овај нови понавља само у другом руху. Уверен сам да перфидности делегатског система јесу у сродству са ововременим политичким манипулацијама рецимо: пропорционално изборном систему. На први поглед се то не уочава. Експанзијатв медија као да пружа обиље таквих

могућности. Зар разне турско-јужно-америчке серије, нису успављивање народа, одвлачење његове пажње од битних и виталних интереса голицајући масовну знатижељу шта че се догодити са овим и овим.

Слично опијатско дејство и првичност изазивају ријалити-шов програми патетично и глупавом заплетеношћу односа и сукоба појединих учесника. Тај, само онима који у томе уживају, драматуршки галиматијас одликују подједнако инфантилност и неподношљива количина примитиве, позирања и лоше режираних крајева са сумљивим количинама пара које се као нагодна награда додељују.

Све су ове примери спреге које квазикултура и власт успостављају у медијској трпљивости и одношењу. Далеко сам од помисли да влас треба да интервенише забранама таквих програма. Али све се то систематски припрема кроз претходне топло-хладне емисије кича и неукуса, зачињеног голицавошћу и еротизираношћу. Данас нема програма без перика и силикона, сем уколико не залута у Трезору нека научна емисија на телевизији.

Чињеница је да су данас политичко културни системи подешени за производњу типова и карактера подобних за манипулацију, плитко-умно завођење и прилагођавање циљевима оних који владају. Може ли култура и уметност да се у оном свом изворном значењу, зрачењу и дејству одупре? Других путева, до ослобађања личности од стега неукуса и сиромаштва духа, нема. Остају изворне уметничке дисциплине и културне тековине. У том склопу јесте и морал и кодекси живљења, који се

не прилагођавају. Треба их само ослободити!

Прачовек је ушао у пећину у Алтамира и у доколоци или док се спремао да предахне у камени зид урезао је силуете бизона, верујући у магично дејство цртежа да ће домамити животињу у њему блиско ловиште. Та вера у чаробно дејство онога што је он из своје маште створио је основа уметничког деловања. Без обзира да ли је реч о чину или гесту, гласној поруци или само трептају.

Слична дејства су приписивана и очекивана код обредних игара и свиркама око успламтељих ватри, или у време убирања плодова у пољу или у шуми. Иако је и цртеж на каменом зиду пећине и обредна игра и свирка у природи манифестација духа сједињена са физичким радњама, ту се управо крије веза између делања као манифестације живота и настајања уметничког дела. Јер уметност је друго име и друго лице живота, увек лепше, без обзира да ли је трагичније или болније.

Држава има монопол физичке принуде ради сопственог одржавања, власт има организован апарат за успон и сопствено одржавање, а култура и уметност својим дифузним деловањем чувају, бране и развијају индентитет бића човековог. И уколико је то биће, то стваралачко деловање уметничких творевина снажније, ослобођено притиска, дириговања и идеолошког потчињавања, утолико ће се стварати слободна и неспутана личност која у садејству са себи сродним може да се одупре потчињавању.

Магнет *Таблоидидиоџизма* је све-могућ. Он привлачи, урања и усмерава. Није омеђен ни верским, ни националним, ни државним границама. Он делује целом земљином куглом и зато као онај комунистички баук кружи над овом цивилизацијом. Снага и моћ цивилизације ће расти уколико та *Таблоидидиоџизација* буде сведена на слабије, евентуално незнатне утицаје. Само се култура са целином својих умних и материјалних тековина и умет-

ност упућена ка свим чулима човеку, делујући на његову машту и снове може препознати као аутентични противник испразном, заглупљујућем и обезвређујућем *Таблоидидиоџизму*.

Знам, без опомене са стране, да у овим ставовима има утопијског. Али зар би Сервантесов Дон Кихот био толико вечан да га не озарује утопијски занос, страс и сан? Будимо му бар мало слични и верни.

